

1. **OBAWIAĆ SIĘ** (131) *vb impf*

obawiać się (130), **obawiać** (1); obawiać się : obawiać *GliczKsiąż* (6:1; P8).

się (66), się (64).

o *jasne*; -bã- (73), -ba- (23), -b(a)- (35); -bã- *GliczKsiąż* (7), *RejWiz*, *UstPraw*, *BibRadz* (3), *BielKron* (7), *Mącz*, *GórnDworz* (5), *WujJud* (2), *BudBib*, *PaprpPan*, *ModrzBaz*, *Oczko*, *SkarŻyw* (4), *StryjKron* (6), *NiemObr* (3), *ReszHoz*, *KochPieś*, *LatHar*, *GrabPospR* (3), *CiekPotr*, *GosłCast*, *PaxLiz*; -ba- *MurzNT*, *KromRozm II*, *BielSpr*, *SkarJedn*, *MWilkHist*, *WujNT*, *WysKaz*, *SzarzRytJSzarz*; -bã- : -ba- *LeovPrzep* (1:6), *MycPrz* (2:1), *CzechRozm* (3:2), *CzechEp* (1:2), *OrzJan* (2:1), *SarnStat* (1: 1), *PowodPr* (6:1), *VotSzl* (4:1); *drugie a jasne*.

inf obawiać się (45). \diamond *praes 1 sg* obawiam się (13). \diamond *3 sg* obawia się (6). \diamond *1 pl* obawiamy się (5). \diamond *3 pl* obawiają się (7). \diamond *praet 1 sg m* -m się obawiał (1). *f* obawiałam się (1). \diamond *2 sg f* obawiała (1). \diamond *3 sg m* obawiał się (12). \diamond *3 pl m pers* obawiali się (2). \diamond *imp 2 sg* obawiaj się (6). \diamond *1 pl* obawiajmy się (1). \diamond *2 pl* obawiajcie się (1). \diamond *3 pl* niechaj się obawiają (1). \diamond *con 3 sg m* by się obawiał (1). \diamond *3 pl m pers* by się obawiali (3), niechajby się obawiali *GliczKsiąż* (1). \diamond *part praes act* obawiając się (23), [obawiający się]. \diamond *impers praet* obawi(a)no się (1).

Sł stp brak, Cn notuje, Linde XVI(XVIII) i XVIII w.

1. *Spodziewać się czegoś złego, myśleć, że może zdarzyć się coś, co się uważa za złe, niepomysłne; periclitari PolAnt: sperare Mącz; affirmidare, reformidare, (re-, sub)vereri Cn (92) : Spero, Nádziemam fie. Mam nádzieyę/ Mam zá to/ też obawiam fie. Mącz 407b.*

obawiać się czego (35): Diar 76; UstPraw Dv; Potym Leo papież obawyáiac fie iákýego odstąpienia ludzi od odpułtów rzymfkich/ wftáwił y obiáwił nowym wyrokiem y inne odpułty BielKron 194v, 218, 240; A nietylko Hispáńcy ludzie tych złych rzeczy obáwiác fyie máią LeovPrzep E2, Cv, E; GórnDworz G2; MycPrz II B4; CzechRozm 115; iednák świádoma będąc sídeł dyabelfkich/ obawiałám fię pokuły iákíey. SkarŻyw 460; StryjKron 457; CzechEp 363; Nie dufoy w złoto/ y w žadné poklády/ Káždéy godziny obawiaiy fyie zdrády KochPieś 35; ActReg 3, 31, 53, 96, 121 (8); WysKaz 13; SarnStat 296; GrabPospR Kv, L4v [2 r.]; PowodPr 27, 44, 56; PaxLiz E4. Cf obawiać się czego od kogo.

obawiać się czego od kogo (3): LibLeg 11/77; ZapKościér 1581/23v; Bo czego fie my od nich obawiamy/ [...] mogłoby fię też od náłzých [...] onym lámym džiadz. PowodPr 45.

obawiać się w czym (2): wtym obawiam się aby ten Seim [...] nierozchwiáł się. ActReg 138, 121.

Ze zdaniem dopełnieniowym [w tym z zapowiednikiem: tego (9); (a)by, (že)by, ižeby+nie (54)] (56): y obawyacz lzeye yefcze Kthemv abi [...] nyeprzyaczyell zwoyřzkyem do panifhw yeho Krolyewřzkyey Mczi nyeodpowyednye y befz wyefczy řfy nyewrzwczill LibLeg 11/133v, 8/133, 11/41; Diar 23, 24, 76; Iuž więc nie ták beřpiecznie myřlác o nim mawiał/ By mu go kto nie vkradł wřzytko fie obawiał. RejWiz 132; BibRadz Act 19/27, 40; BielKron 69, 219v, 431; KwiatKsiąż D4; LeovPrzep B, B2 [2 r.]; GórnDworz Dd7, Gg5v, Mm3; BielSpr 39; Ieflibyřmy s poyřzodká Krolá fobie wřięli/ Trzebá fie nam obáwiác byřmy nie zginęli. MycPrz I A4v; CzechRozm A4, 209v; PaprpPan E3; SkarJedn 129; Oczko 30; SkarŻyw 479; StryjKron 482, 547, 592; NiemObr 88; ReszHoz 124; PaprUp L4; ActReg 5, 25, 52, 60, 86 (11); OrzJan 32, 132; WujNT 430; PowodPr 40; y obawiam fię že y teraz/ [...] podobno

do tego [założenia skarbu] nie przydzie. *VotSzl* B4, A3, B3, D4, Fv; *CiekPotr* 57; Lecz fie wprowadzie obawiam/ by fie nie zemściła Nád łobą włafną ręką/ by fie nie zabiła. *GosłCast* 60; *SzarzRyt/Szarz nlb* 2v; [Też ná przykład Śląfko/ Morawy Czeška ziemiá/ ácz iefzcie do nich Turek nienáwiedza/ á niekázi ich/ Ale iż Koroná węgierfka im przyległa/ w łáfyedztwie fnimi iefth/ gdzieby ia [lege: ia] iuż do końca Turek połyadł/ tedy obawiający fye tego/ áby też to ná nie nieprzyfzło fkládaią fye ná to/ á czynią wielką pomoc pieniężną Koronie węgierkfiey/ zá co trzymaią ludzi zbroyne. *TarnConsil* g3].

W charakterystycznych połączeniach: obawiać się buntow, fortelu, końca, mąk, niebezpieczeństwa, obciążenia (3), odstąpienia, pokusy, porażenia, przeszkody, rozerwania cesarstwa, rozróżnienia, roztargnienia, rozterku, ruszenia, złych rzeczy (2), szkody (2), śmierci, zamieszania, zatrzymania, zdrady; obawiać się częścią [= trochę], na(więcej) (4), wszystko [= zawsze]; obawiać się każdej godziny [= zawsze], na ten czas; obawiać się z obudwu stron.

Fraza:»obawiać się ([czego]) ([komu]) (po)trzeba« [szyk zmienny] (31): LibLeg 8/133; Diar 24; Abowiem fię nam obawiać potrzebá [periclitamur]/ áby nas nie obwiniono o niefnafkę dnia dżifiefyżego BibRadz Act 19/40, Act 19/27; BielKron 218, 219v; A wżakofz z obudwu fię ftron trzeba obawiać/ iżeby poważność w fprofną frogość/ á fklonność w błazeńską lekkość nieprzemieniála fię. KwiatKsiąż D4; LeovPrzep B, B2 [2 r.], Cv; kiedy pan wżytko tho może/ co chce/ thedy ná ten czás trzebá fie obawiać/ áby tego nie záchciał/ co nie przyftoi. GórnDworz Gg5v; MycPrz I A4v, II B4; CzechEp 204, 363; ale by też y in futurum obawiac się ni czego nie trzeba, tedy przeszłe az naczne posługy nagrodzic potrzeba dobrze ActReg 96, 3, 5, 31, 52, 86, 134; Záprawdę trzebá fie wam obáwiac/ byście záś zá tym zániedbánim wolności Krześciánfkiey/ y fami z nimi w niewoléy nie byli. OrzJan 32, 132; WujNT 430; WysKaz 13; GrabPospR Kv, L4v; PowodPr 27; VotSzl B3.

Szeregi: »spodziewać się albo obawiać« (1): poz [!] sprawie strony naszej znac było iakiego się konca spodziewac, albo obawiać ActReg 161.

»stać w bojaźni i obawiać się« (1): á iż trzebá człowiekowi ftać w boiáźni/ y obáwiac fię áby fndz nie był godzien wyfluchánia/ y otrzymánia Bożkiego miłofierdzia. WujNT 430.

2. Odczuwać strach, trwogę, lęk; vereri PolAnt, Vulg; formidare PolAnt, JanStat; dubitare Modrz (37) : Co wyęc gdy fye obawyał Abram/ fám pan Bog rzekł ku nyemu: Nye obawyay fye Abráámie tego wczynić/ ále wtem wflytkim bądź powolny zenye twey. *GliczKsiąż* B3.

obawiać się koga, czego (18): KromRozm II c4v; LeovPrzep E; BudBib Is 57/11; Ktory gdzie fie obrocił tám wżędy wygrawał/ A káždy nieprzyaciel iego fie obawiał. MycPrz I C4v; CzechRozm 115; Przetoż wziętem też to był przedsię/ [...] bom fię tey walki trudney obawiał CzechEp 5, 204; NiemObr 121; Niemałzci takowego miedzinami zadnego ktorego bis fie flufznie obawiac miał PaprUp E4v; ActReg 4, 5; OrzJan 127; po doftąpieniu ták wielkich fkárbow/ obawiam fie łákomych y okrutnych duchownych zboycow. LatHar 241; PowodPr 44, 76. Cf »obawiać się [czego] bez przyczyny«, »z tyłu się [czego] obawiać«.

obawiać się na kogo, [na co] (1): połkál do nich fyna fwoiego rzeknác/ Będá się obawiać na fyna moiego [Verebuntur filium meum] MurzNT Matth 21/37; [Więc y Mołkwicín ná pomoc przybyć bez Polakow nie może/ boby fię ná nie obáwiac musiał GrabZdanie C3v; Albowiem/ naprzod nie będzie

[*Turek*] Polakom vfał/ obawiając się ná perfuafiae infzych Chrześcian/ y oycá świętego Papieža/ by ich nieprzywiedli do z iednoczenia *GrabZdanie Dv*].

cum inf (17): Nyechayby nye obawyałi sie rąk swoich ná nye [rodzice na dzieci] zámyerząc/ á one karányem myernym od wyftępkow á złych obyczáyow powfycyęgąc. *GliczKsiqż* E6v; Rzymfka Lukrecya/ ktora będąc pyękną á głádką zoną/ przefttrzegála tež cnoty fwey/ dla ktorey nye obawyała fobye fmyerć zádadć gdy ya fobye zelżoną być vznála. *GliczKsiqż* P8, B3, D3v, G7, K; Izali krol nie iest wielki w mocy fwey/ ktorego wfzytki ziemie obawiają się dotknąć [verentur tangere eum]? *BibRadz* 3.*Esdr* 4/28; kthorzy czytaiąc tho rzeczy przyfzłych przepowiedzenie/ á zwłafzczá o dniu Sądnyf/ więcey sie ich podobno będzie násmiewác/ nizeli [...] obawiając fye rzeczy tych żywotá fwego popráwiác. *LeovPrzep* F4; *GórnDworz* Ee4; *WujJud* 76, 101v; *CzechRozm* 161v [2 r.]; *ModrzBaz* 17; [*wielkich rzeczy o żywocie świętych*] obawiam [!] się wypowiadać/ áby mię kto iáko kłámcę nie wfpominał. *SkarŻyw* 34; *NiemObr* 52; *SarnStat* 43.

W charakterystycznych połączeniach: obawiać się błędu, hańby, kontrowersyje, niebezpieczeństwa, odmiany, omyłki, pomocy, przekłęctwa, trwogi, wroźki, zboycow, zwierzchności; obawiać się ćwierdzić, dotknąć, ganić, gwałcić, mówić, poprawiać, uczynić, usprawiedliwiać się; obawiać się śmierci zadać, zwać Boga óccem.

Fraza: »obawiać się [komu] trzeba« [w tym: czego (4)] [szyk zmienny] (5): *KromRozm II* c4v; Nie trzebác się nam obawiać Nieprzydziec go nikt dobywác [o Chrystusie] *MWilkHist* B4; Rzeszy nietrzeba nam się też obawiac abypomoc miaładac, Cesarzowi *ActReg* 5, 4; Céfárzá Ie⁸⁰ M. ofobno/ á Ferdinándá/ nic złęgo podkác niemože/ czegoby sie y wáfzýy kró: M. obawiać nie trzebá *OrzJan* 127.

Zwroty: »obawiać się [czego] bez przyczyny« (1): Ali częgo sie dotąd nawięcey bez przyczyny obawiali/ przyfzłoby zá przyczyną: to iest karánie świeckie o wolną [...] religią. *PowodPr* 45.

»w tyłu [= z zasadzki] się [czego] obawiać« (2): Skánderbeg máiąc ludzi około dziefięć thyfiąc wybránęgo/ chciał sie onie pokufić lecz sie ftyłu obawiał Amuratá z wielkim ludem *BielKron* 249; Ieflis młody/ z tyłu się śmierci zdrádlivey obawiy ieflis ftáry/ otoć iuz w oczy lezie *SkarŻyw* 4.

Szeregi: »obawiać się i bać« (1): A kogoż się obawiała y bała [formidasti et timuisti] żeś fklámála/ á ná (mię) nie pomniałás [Jahwe do Jerozolimy] *BudBib Is* 57/11.

»obawiać się i przestrzegać« (1): Nie iest też [Chrystus] bez mocy/ żeby mu się kogo obawiać y przefttrzegác trzebá *CzechEp* 204.

»nie wstydać się ani obawiać« (1): Powiedał [król Agesilaus] też że od tych rad słychał wysławianie siebie/ ktorziby też gdyby potrzebá była/ gánić się go niewftydáli/ áni obawiali [vituperare non dubitarent]. *ModrzBaz* 17.

a. Czuć przed kim respekt; darzyć kogo szacunkiem, czcić (2) : ták wielka była powážność y záwołanie Witołdowo w Polfzcie/ [...] iz Polacy Witołtá więcey niż Krolá czćili y ważyli/ y obawiali się go. *StryjKron* 562.

α. bibl. [aluzja do *Ioann* 1/27, *Luc* 3/16, *Mar* 1/7] (1) : Myał też [Pan Krystus] boty v ktorich obawiał sie Yan krzcicyel rzemyczkow rozwyęzác [ktoregom ia nie godzien żebyf rozwiázal rzemyk v trzewika ięgo. *WujNT Ioann* 1/27]. *GliczKsiqż* G6.

*** *Bez wystarczającego kontekstu (2)* : Afformido – Obawiam fzie, łtrachąmfzie Lękam fzie. *Calep* 40b; Subtimeo – Obawiam fie. *Calep* 1022b.

Synonimy cf OBAWAĆ SIĘ.

Formacje współrdzenne cf BAĆ SIĘ.

Cf **OBAWAĆ SIĘ, OBAWIANIE SIĘ**

AS